

Κώστας Βούλγαρης

Α'

Από την παρανάγνωση στην απώθηση

Διονυσιακός και αριστερός, δημοτικιστής και αντιλαϊκιστής, σατιρικός και φιλοσοφικός, νεωτερικός και κλασικός: ένας λαϊκός και ταυτόχρονα διανοούμενος ποιητής, και επιπλέον διακεκριμένος αρθρογράφος και παροιμιώδης θυμόσοφος, ρηξικέλευθος δάσκαλος (που διώχθηκε γιατί τόλμησε να διδάξει στο σχολείο ολόκληρο τον σολωμικό «Ύμνον εις την ελευθερίαν») και θαρραλέος πολίτης (που υπέστη διοικητικές ποινές και την εξορία). Ο Κώστας Βάρναλης, μια πολυσύνθετη προσωπικότητα, με ένα επίσης πολύπλευρο πνευματικό και ποιητικό προφίλ, αποτελεί μια μοναδική περίπτωση στα γράμματά μας.

Ως ποιητής είναι μια μοναχική φιγούρα που διατρέχει τις δεκαετίες πίσω μας, δίπλα μας, μπροστά μας, μια μορφή οικεία και προσιτή, πολυδιαβασμένος και πολυτραγουδισμένος, αλλά, ταυτόχρονα, απόμακρος, σχεδόν άγνωστος.

Οι «κοινωνιστές» εργάτες της δεκαετίας του 1920, που απαγγέλλαν ποιήματά του στις συγκεντρώσεις τους, τον διάβασαν ως λόγο/σύνθημα. Η επίσημη, ζαχαριαδική αριστερά της δεκαετίας του 1930 ζύγισε την ποίησή του και βρήκε «ελλιπή» την αριστεροσύνη του, ενώ την ίδια στιγμή οι αστοί της γενιάς του '30 τον θεώρησαν (ορθώς...) πολύ αριστερό, και αντικομμουνιστή για τα γούστα τους, κι έτσι προτίμησαν να τον παραχώσουν, συγκαταβατικά, στην «παράδοση», ώστε οι ίδιοι να μονοπωλήσουν τη νεωτερικότητα. Χύνοντας βέβαια και μπόλικη χολή: «Από την εποχή των Σούτσων, δεν έχουν γραφεί στην Ελλάδα πιο πεζοί, πιο άμουσοι, πιο φτωχοί, πιο αγοραίοι στίχοι. Δεν πρόκειται βέβαια για ποίηση, μα δεν πρόκειται ούτε και για σοβαρή δημοσιογραφία», αποφαινεται ο Γ. Θεοδοκάς για «Το φως που καίει»...

Στη δεκαετία του 1940, όπου τόσοι και τόσοι τσαλαβουτούν και αναβαπτίζονται στην περιφρούσα αντιστασιακή ιδεολογία (ακόμα και ο εθνοφυλετιστής Σικελιανός), ο Βάρναλης σιωπά: μια εξαιρετικά σημαίνουσα σιωπή, που επισημαίνει τις εθνοκεντρικές εμμονές και τα συνακόλουθα αδιέξοδα τής εν λόγω ιδεολογίας.

* Ανακοίνωση στο 34ο Συμπόσιο Ποίησης, 3-4 Ιουλίου 2015, Πανεπιστήμιο Πατρών.